

Så tycker företagarna om Stockholm

**Sammanställning av Stockholm Business
Region Developments företagsbesök
2013**

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	3
2. Bakgrund	3
3. Metod	4
4. Resultat	4
5. Vad tycker företagen?	5
6. Noteringar per stadsdel och företagsområde	6
7. Noteringar per bransch	17
8. Hur tas synpunkterna omhand?	24
Bilaga 1. Projektet företagsområden i världsklass	25

1. Sammanfattning

Stockholm Business Region Development (SBRD) arbetar för att Stockholm ska skapa bästa möjliga förutsättningar för företag att etablera sig och växa i staden. Som en del i dialogen med näringslivet genomförs varje år 500 företagsbesök. Syftet är att öka kunskapen om företagets behov samt för att staden ska ta till sig synpunkter i förbättringssyfte.

Den här rapporten är en kvalitativ sammanställning av 2013 års företagsbesök. Totalt genomfördes 509 företagsbesök vilka redovisas per stadsdel, företagsområde och bransch.

Rapporten innehåller en bilagd projektbeskrivning av *Företagsområden i världsklass 2013* för att ge en fördjupad bild av projektet vars definitioner av företagsområden används i rapporten och nämns bland annat i metodavsnittet. Projektet kommer att slutföras hösten 2014.

Sammanfattningsvis har Stockholms företagare relativt eniga uppfattningar om Stockholm som företagsplats. Några av stadens positiva egenskaper är exempelvis att den erbjuder en dynamisk mötesplats med närhet till kunder och digitala kommunikationer i världsklass. Under besöken framkommer också synpunkter och förbättringsförslag som exempelvis behovet av tillgängliga trådlösa nätverk (wifi hotspots) och förbättrad städning. Synpunkterna redovisas i sin helhet per stadsdel och bransch längre fram i rapporten.

Inom besökta företagsområden (definierade och angivna i *Företagsområden i Världsklass, nulägesanalys 2013*) finns problem i varierande omfattning. Det rör sig exempelvis om nedrustning och upplevd anonymitet.

2. Bakgrund

SBRD arbetar för att Stockholm ska erbjuda bästa möjliga förutsättningar för företag att starta och växa i staden. Som en del i det arbetet gör SBRD besök hos företag i staden.

Syftet med företagsbesöken är att genom en kontinuerlig dialog öka kunskapen om företagets behov samt förbättra kontakterna mellan Stockholms stad och näringslivet.

3. Metod

Företagsbesöken genomförs av SBRDs medarbetare hos företag i staden. Synpunkterna från besöken redovisas med uppdelning i stadsdel, företagsområde och branschtillhörighet.

De utvalda branscherna, vilka redovisas var för sig, bedöms som viktiga för stadens fortsatta tillväxt. De bearbetas av branschteam hos SBRD vilka sammanfattat synpunkter från sina besök. De branscher som ingår i den här rapporten är informations- och kommunikationsteknologi, bank och finans, cleantech, life sciences, hospitality, retail samt kulturella och kreativa näringar.

I varje stadsdel, företagsområde och bransch väljs ett urval av företag ut och tillfrågas om ett besök. Storleken på urvalet bestäms utifrån totala antalet företag i området samt storleken på företagen. För att få variation och bredd i kunskapen om företagandet i staden läggs olika mycket fokus på olika stadsdelar och företagsområden varje år. Att notera är att de flesta besök genomförs i företagsområde 0, dvs. resten av staden som inte definieras som av ett av de totalt 26 utpekade företagsområdena (se rapport *Företagsområden i världsklass, nulägesanalys 2013*). I företagsområde 0 finns 80 % av företagen, arbetsställena och de anställda i Stockholm.

SBRD besöker både startup företag och mer väletablerade företag. Synpunkter från ett diversifierat näringsliv är av vikt då ett sådant bidrar till god konkurrenskraft och fortsatt tillväxt.

Vid företagsbesöken får företagen komma med synpunkter på Stockholm som företagsplats beträffande infrastruktur, kompetensförsörjning, tillgång på bostäder, arbetskraft, telekommunikationer, lokal service, regler och lokaler, etcetera. Även stadens service i form av bemötande, tillgänglighet, effektivitet och kunskap behandlas likväl som behovet av samarbete med andra företag. Därutöver har företagen tillfrågats om intresset för fortsatta kontakter med staden och fått information om den service som SBRD erbjuder företag, såsom exempelvis företagslotsen och den webbaserade Tillståndsguiden.

4. Resultat

Under 2013 har totalt 509 besök gjorts hos företag som verkar i Stockholms stad. Företagen har fått komma med synpunkter vilka den här rapporten har som syfte att sammanställa och redovisa.

5. Vad tycker företagen?

Stockholms främsta egenskap anses av de flesta företag vara regionens attraktionskraft. Stockholmsregionen växer och lockar både fler företag och mer kompetens. Trots ökad konkurrens framträder närheten till kunder som den största fördelen med att verka i staden. I stort sett samtliga företag belyser ovan anledning som den viktigaste positiva faktorn med att vara etablerad i Stockholm.

Parkeringsituationen tas upp som negativ av majoriteten av stadens företagare. I samtliga områden anses att det finns behov av att utöka parkeringsytorna. Det handlar framförallt om att erbjuda parkering till kunder och besökare, men även för anställda. Parkeringsvakter får hård kritik i centrala Stockholm där de menas bidra till minskad konsumtion. Samtidigt efterfrågas det i flera företagsområden högre närvaro från parkeringsvakterna i syfte att råda bot på långtids- och felparkering.

Företag i utpekade företagsområden (*se rapport Företagsområden i Världsklass, nulägesanalys 2013*) anser ofta att både städning, belysning och skyltning kan förbättras avsevärt. För ökad trygghet i företagsområdena önskas bland annat bättre bevakning och belysning.

2013 har väderleken orsakat stora bekymmer över hela Stockholm då det i början av året föll mycket snö. Som följd av detta är staden (Trafikkontoret) hårt kritiserad för sin hantering av snöröjningen.

Framkomlighet är generellt ett återkommande tema, där kollektivtrafiken får positiv feedback medan bil- och cykeltrafiken kritiseras. Vad gäller de digitala kommunikationerna är de flesta företag mycket nöjda med staden, centralt efterfrågas däremot av många öppna nätverk, så kallade *Wifi Hotspots*, för att förenkla företagandet.

En synpunkt som tas upp på bred front är vikten av givande nätverk för att träffa andra företagare. Där anser många att staden borde agera i högre grad som en neutral organiserande part. Flera företag har vid information om SBRDs frukostseminarier varit intresserade av att ta del av dessa, men inte tidigare känt till erbjudandet.

Vad gäller övriga synpunkter på kontakten med Stockholms stad har företagen i allmänhet positiva erfarenheter, med undantag från företag i stadsdelen Södermalm. Där har missnöje framkommit då företagen upplevt felaktiga svar och långa handläggningstider.

Företagen ser positivt på SBRDs satsning på service- och lotsfunktion. Den webbaserade tillståndsguiden har fått positiva reaktioner i den omfattning företagen hunnit använda den under höst- och vinterhalvåret 2013. Vidare uppskattar företagen den personliga kontakt med staden som ett företagsbesök innebär.

6. Noteringar per stadsdel och företagsområde

Bromma

I stadsdelen Bromma har bolaget besökt 27 företag. Fokus ligger i företagsområde 0 kring Blacquebergs torg. Området har de senaste åren gått igenom en omställning då Svenska Bostäder sålt sina kommersiella fastigheter till fastighetsbolaget Primula. Närområdet förändras också med ett pågående generationsskifte när hyresbostäder omvandlas till bostadsrätter.

Positiv feedback

Toppläge

På det positiva planet hamnar det utmärkta läget samt de goda förbindelserna till centrala Stockholm.

Negativ feedback

Hyresvärd

Många av företagen i Blacquebergs centrum är missnöjda med hyresvärden Primula. De anser att Primula inte aktivt arbetar med att attrahera nya företagare till området. Hyresvärden misslyckas också enligt företagen med att anpassa sig efter hyresgästernas behov, vilket gör dem oroliga för ytterligare attraktionstapp i framtiden.

Närmiljö

Miljön kring torget anses nedrustad och oattraktiv. I dagsläget finns en boulevard vilken nyttjas av ett klientel som enligt flera stör den allmänna ordningen. Istället för boulevard föreslår många ett café eller en lekplats på torget.

Lönsambet

Flera av de tillfrågade företagen nämner att kundtillflödet och lönsamheten har minskat de senaste åren. För att råda bot på det önskar befintliga företagare i Blacqueberg se att fler affärer öppnar, såsom en exempelvis en konkurrent till Hemköp, då det skulle öka kundtillflödet.

Enskede-Årsta-Vantör

I stadsdelen Enskede-Årsta-Vantör har bolaget besökt 17 företag. Merparten av besöken har utförts i företagsområdet Årsta partihallar. Området är tillsammans med Årsta Park och Västberga det enda strategiskt viktiga gods- och logistikområdet nära den centrala staden.

Positiv feedback

Charmigt område

Flera företag menar att företagsområdet har en charmig multikulturell prägel och hög puls.

Negativ feedback

Städning

Städningen i området anses vara väldigt undermålig. Området liknas av flera (från varandra oberoende företag) vid en soptipp. Företag beskriver hur området är bedrövligt ur ett renlighetsperspektiv med råttor och fåglar som äter dumpat skräp liggandes i högar runt omkring området.

Säkerhet

Många av de tillfrågade vill att säkerheten i området ökar. De upplever problem med inbrott, fortkörning och allmän otrygghetskänsla kvällstid. Mer polis närvaro och polisengagemang efterfrågas vid stöld och inbrott likväl som fler vaktbolag till området på rutinmässig basis.

Parkeringsituation

Problem upplevs med långtidsparkerade bilar och lastbilar på området. Detta leder till ansträngningar på det redan otillräckliga parkeringsplatsutbudet.

Farsta

I stadsdelen Farsta har 17 företagsbesök gjorts. Besöken har i huvudsak koncentrerats till företagsområdet Larsboda. Farsta och Larsboda befinner sig i en förändringsfas med Telias flytt som ett hot mot tillväxten i företagsområdet och stadsdelen. Samtidigt frigör flytten lokaler vilket skapar nya möjligheter. Därutöver planeras Larsboda bli Stockholms nya livsmedelshubb/slakthusområde när det befintliga i Enskede-Årsta-Vantörs stadsdel flyttar på grund av ombyggnation till bostäder.

Positiv feedback:

Toppläge

Läget på området anses vara mycket bra. Samtliga tillfrågade företag trivs bra och vill stanna i området.

Parkeringsmöjligheter

Av sjutton företag är femton nöjda med parkeringsmöjligheterna i området.

Städning

Städningen i området fungerar bra med undantag från ett företag som ifrågasätter varför den sker på dagtid.

Företagsgrupp

Områdets företagsgrupp får positiv feedback då den anses vara engagerad och skapa god gemenskap i området.

Negativ feedback:

Skyltning

Skyltningen får kritik av 80 % av företagen. Den är dels bristande men även förvirrande. Det upplevs som svårt för besökare att hitta fram till företag samt för gångtrafikanter att ta sig till och från tunnelbana och pendeltåg. Förslag är bättre skyltning med till exempelvis ”du är här”-skyltar utplacerade i området.

Tomma lokaler

Flera företag anser det oroväckande att många lokaler står tomma i området. I stort sett samtliga tillfrågade vill att området ska få mer liv och rörelse. Orden ”anonymt område” kommer ofta på tal i negativ bemärkelse. Företagen förslår att marknadsföringen ska förbättras i syfte att attrahera nya företag till området.

Restaurangutbud

Företag påtalar att kvalitén på restaurangerna i området behöver höjas. I dagsläget åker en del hellre till exempelvis Älvsjö företagsområde för kundlunch.

Trafik

Flera korsningar i området upplevs som mycket farliga.

Snöröjning

90 % av de tillfrågade företagen har upplevt problem med snövallar som skymt sikt i korsningar och blockerat utgångar vid kontor och parkeringar. Det har orsakat stora störningar och lett till att snöröjningen anses oprofessionellt skött från Trafikkontorets sida. Fastighetsägarna å andra sidan har fått positiv feedback för sin del av snöröjningen.

Belysning

Hälften av de tillfrågade anser att belysningen i området bör förbättras. Vid mörker upplevs företagsområdet som otryggt. Den bristande belysningen bidrar också till att området inte känns levande, vilket anses vara viktigt för att främja företagandet.

Raggarklubb

Raggarklubben upplevs av flera som opassande för området och föreslås flytta.

Säkerhet

Drogberoende och kringvandrande personer i området skapar otrygghet. Mer bevakning efterfrågas av en del företag.

Skattesituation

Sänkta skatter efterfrågas såväl som sänkta arbetsgivaravgifter. Staden föreslås hjälpa mindre företag bättre samt att göra skillnad på små och stora företag när det kommer till avgifter och beskattning.

Hägersten Liljeholmen

Bolaget har besökt 10 företag i stadsdelen Hägersten-Liljeholmen. Dessa kan sammanfattas i att trafiken till och från Liljeholmen anses vara ett hinder med den hårt belastade Essingeleden. Mer ingående om dessa företag redovisas i branschrapporterna.

Hässelby-Vällingby

Bolaget har utfört 46 företagsbesök i stadsdelen Hässelby-Vällingby med fokus på nystartade företag i **Vinsta företagsområde**. I stadsdelen planeras förbifarten få på-och avfarter vilket leder till att området kan få en ny utveckling.

Positiv feedback:

Kollektivtrafik

Flera företag upplever att kollektivtrafiken är mycket god till Vinsta, vilket ger området god potential tack vare god tillgänglighet.

Bra läge

Närheten till kunder i hela Stockholm tas upp som en fördel med att vara etablerad i Vinsta.

Negativ feedback:

Städning

I stort sett samtliga tillfrågade företag i Vinsta är missnöjda med städningen av området. Det finns också svåra problem med dumpat skrot och skrotbilar i området.

Säkerhet

Flera företag efterfrågar bättre bevakning och mer polisnärvaro då de upplever området som otryggt. Många företag anser att företagsområdet är sjabbigt och fyllt med knark, uteliggare och skumraskföretag.

Belysning

Belysningen i området behöver bli bättre för att öka tryggheten och attraktiviteten.

Tomma lokaler & anonymt område

Nystartade företag i området upplever Vinsta som nedgången och oattraktivt. Det finns många tomma lokaler vilket oroar då fler företag hade tillfört mycket till områdets miljö. Många ser området som anonymt och bortglömt.

Skyltning

60 % av de tillfrågade upplever skyltningen som ett problem. Det handlar framförallt om skyltning på gångvägar samt till och från tunnelbana och buss. Flera vittnar om att besökare inte hittar fram.

Parkeringsituation

45 % av företagen upplever parkeringsbrist i området. De påpekar att denna kommer förvärras om/när de tomma lokalerna fylls.

Trafik

Många berättar om fortkörningsproblem i området. En del tycker att det finns en laglös attityd och att riskerna är stora med fortkörningen.

Snöröjning

På vinterhalvåret är framförallt snöhögar och vallar ett problem. De leder till en osäker trafiksituation då de skymmer sikt.

Kungsholmen

73 företag har besöks i stadsdelen Kungsholmen. Merparten av besöker har gjorts i företagsområdet 0 men även företagsområdet Västra Kungsholmen/Hornsberg är besökt. Det senare redovisas separat.

Positiv Feedback:

Digitala kommunikationer

Många menar att Stockholm erbjuder digitala kommunikationer i världsklass. Bredbands- och fibernätverkssituationen lyfts upp av flera företag på Kungsholmen som positiv.

Kundnärlighet

Närhet till kunder nämns av flera företag som en mycket positiv faktor med att vara etablerad i centrala Stockholm.

Kompetens

Tack vare flera universitet och högskolor samt en stor befolkningensmängd och hög inflyttning finns gott om tillgång på kompetent arbetskraft.

Kollektivtrafik

Stockholms kollektivtrafik upplevs som synnerligen välfungerande på Kungsholmen.

Negativ feedback:

Hyravgifter

Hyrorna anses av flera företag vara för höga på Kungsholmen. De oroas av att lokaler står tomma samtidigt som redan etablerade företag har svårt att nå lönsamhet på grund av de höga hyrorna.

Städning

Det anses vara allmänt smutsigt på Kungsholmen med exempelvis mycket fimpar. Det drar ner på stadsmiljön och en del företagare ifrågasätter huruvida det överhuvudtaget städas. Andra reagerar på att städdagarna inte respekteras från stadens sida trots utsatta skyltar och stränga parkeringsregler på de utsatta tiderna.

Snöröjning

På vintern anses snöröjningen vara bristfällig. Företagare vittnar om att det tagit flera veckor för staden att forsla bort snö på trottoarer, vilket lett till fallolyckor. Just situationen på trottoarerna lyfts upp som det största problemet på Kungsholmen.

Parkeringsituation

Innerstadens parkeringssituation bekymrar samtliga tillfrågade företag på Kungsholmen. Få platser och vad som upplevs som oförskämt dyra P-hus skapar problem. Flera menar att de förlorar kunder på grund av parkeringsbristen. Även parkeringsvakterna får kritik då de anses patrullera området på ett orimligt vis, vilket menas bidra till en stressig miljö som skämmer iväg potentiella kunder. Vad gäller lastplatser anser företagarna att dessa är för få. Därutöver upplevs problem med parkeringsvakter som bötfäller på- och avlastande fordon.

Trafik

Framförallt korsningen St. Eriksgatan/Fleminggatan nämns då den upplevs som mycket farlig. Ord som ”kaos”, ”livsfara” och ”krig” används när av företagarna beskriver den. Även korsningen Fleminggatan/Hantverkargatan lyfts upp av flera och det anses vara farligt att cykla i området.

Företagsområde Västra Kungsholmen/Hornsberg

14 företagsbesök har gjorts i Västra Kungsholmen/Hornsbergs företagsområde. Området växer i snabb takt och fram till 2017 beräknas exempelvis Nordea, Skanska och Telia Sonera flytta dit sina huvudkontor med 3500, 1500 respektive 3500 arbetsplatser.

Positiv feedback:

Hornsbergs strand

Flera företag uppskattar Hornsbergs strand. Den anses av företagen skötas mycket väl och bidra till en positiv närmiljö.

Restaurangutbud

Företag nämner att restaurangutbudet har utvecklats positivt och att området numera erbjuder många kvalitativa lunchalternativ.

Negativ feedback:

Städning

Städningen i området får mycket kritik av företagen som menar att det behövs fler papperskorgar och en förbättrad generell städning. Flera har varit i kontakt med staden angående problemet då de upplevt det som så pass kritiskt att de känt behov av ta saken i egna händer. Ett exempel är en gata vilken inte någon gång hade städats då den missats av entreprenören Trafikkontoret anlitat.

Kollektivtrafik

Företag nämner att kommunikationerna till Västra Kungsholmen/Hornsberg kan bli mycket bättre. De anser exempelvis att bussen borde stanna närmre Ica Lindhagen och sedan fortsätta ner till Moa Martinssons torg. Förbindelser med Odenplan och Fridhemsplan efterfrågas också för att öka tillgängligheten av området.

Skyltning

Skytningen vid övergångsställen behöver förbättras. För att öka kundtillströmningen till Västra Kungsholmen/Hornsberg kan skyltningen från Stadshagen och Kristineberg också bättras på.

Halkerisk

Flera företag nämner att det är halt på trottoarer och gångytor vintertid. Problemet upplevs som stort då kunder och medarbetare ramlar utanför entréer. Snöröjningen på vägar fungerar medan hala gångytor försummas enligt många. Årligen har flera företag varit i kontakt med staden angående detta problem.

Parkeringsituation

De flesta företag som besöks i Västra Kungsholmen/Hornsberg anser att parkeringssituationen är ett stort bekymmer. Parkeringsbristen leder till fel- och dubbelparkering vilket i sin tur orsakar trafikproblem.

Norrmalm

79 Företagsbesök har gjorts i stadsdelen Norrmalm. 60 av dessa har utförts i **företagsområde City**. I stadens Vision för City framgår att Stockholms City år 2030 kommer att vara Skandinaviens ekonomiska centrum och nav i den dynamiska Östersjöregionen.

Positiv feedback:

Digitala kommunikationer

Många företag tycker att Stockholm har digitala kommunikationer i världsklass, något de upplever stolthet över.

Företagsvänlig stad

Klimatet i Stockholm är enligt flera företagare positivt med många kontaktytor. Ett par företag nämner att Stockholm har ett fungerande system för att hjälpa nystartade företag. De upplever att Stockholms stad har en inställning som gynnar företagande.

Mötesplats

Stockholm framkommer av företagen som Sveriges självklara mötesplats. Företagsklimatet är gott med många kunder men också hög konkurrens. De flesta tillfrågade företag kan inte se sig själva verka i någon annan stad i landet.

Negativ feedback:

Publika nätverk/ Wifi hotspots

Precis som på Kungsholmen saknar företag på Norrmalm publika nätverk/wifi hotspots samt tillgängliga loungers i Stockholm. De har tagit del av denna service i andra storstäder och menar att en sådan service i Stockholm skulle gynna företagsklimatet.

Dyra affärslokaler

Ett par företag nämner att det är svårt att få tillgång till affärslokaler i staden. Många menar dessutom på att hyrorna är för höga.

Nätverk

Flera företag nämner att staden borde skapa bättre förutsättningar för nätverkande. De anser att det är svårt att träffa nya kontaktpersoner och kunder i dagsläget, vilket mer nätverkande delvis skulle råda bot på.

Arlandas tillgänglighet

Företag nämner att resa till och från Stockholm tar lång tid. ArlandaExpress anses vara för dyrt och företagen reagerar på att ArlandaExpress har en mycket dyrare prislapp än liknande alternativ i andra storstäder.

Kompetens

Företagare nämner att det kan vara svårt att hitta personal mer rätt kompetens. Exempel på bristkompetenser är duktiga säljare och restaurangbiträden. I andra stadsdelar har specialistyrken såsom takmontörer och tandsköterskor nämnts.

Snöröjning

Snöröjningen är ett problem på Norrmalm de vintrar det snöar.

Turism

För företagen i City är frågan kring turism viktig. De anser att staden bör satsa mer på turismfrämjande åtgärder då det skulle ge ringar på vattnet och öka tillväxten i Stockholm.

Rinkeby- Kista

I stadsdelen Rinkeby-Kista har bolaget besök 12 företag. Merparten av dessa besök ägde rum i **företagsområde Kista Science City** där Kista Science Park och Kista Galleria ligger. Det nya Kista håller på att växa fram med en stadslig miljö som lever dygnet runt. Ett flertal nya bostäder, studentbostäder, gator, gång- och cykelbanor, torg, mötesplatser, affärsstråk samt ett bredare serviceutbud ska göra Kista till en attraktiv plats för människor att verka och leva i.

Positiv feedback

Restaurangutbud

I Kista finns ett stort utbud av lunchrestauranger. Det är positivt för de tusentals anställda i området och bidrar till deras höga trivsel.

Företagsklimat

Företagsklimatet i Stockholm uppfattas av många Kistabaserade företag som mycket positivt. Som exempel nämns att det verkar vara lätt att starta företag i Stockholm.

Negativ feedback

Parkeringsituation

Samtliga tillfrågade från Kista Galleria tar upp parkeringssituationen som mycket negativ. Det anses orimligt dyrt för både kunder och anställda att parkera utanför gallerian. Enligt flera butikschefer leder parkeringssituationen till tappade kunder.

Städning

Städningen i Kista Science City kan bättras på enligt flera av företagen i området. I nuläget är städningen utanför gallerian i anslutning till tunnelbanan sämre än den vid Kista Science Park.

Skarpnäck

I stadsdelen Skarpnäck har bolaget besökt tre företag, dessa redovisas i kommande branschrappporter.

Spånga-Tensta

I stadsdelen Spånga-Tensta har bolaget besökt fyra företag, dessa redovisas i kommande branschrappporter.

Södermalm

I stadsdelen Södermalm har bolaget besökt 47 företag. Merparten av dessa har skett i företagsområde 0. I företagsområdet Hammarby Sjöstad har 13 besök gjorts, vilka redovisas separat.

Positiv feedback

Kundnärlighet

Företagen på Södermalm nämner närheten till kunder som en positiv faktor med att verka i Stockholm. Företagsklimatet är enligt de intervjuade gott vilket leder till att det är gynnsamt att driva företag.

Kollektivtrafik

Företagen är mycket nöjda med kollektivtrafiken vilken de anser fungera bra i Stockholm.

Kompetens

Även om rätt kompetens kan vara svår att hitta menar många företagare på Södermalm att Stockholm har bäst kompetenstillgång i Sverige.

Negativ feedback

Tillstånd

Stadens tillståndshantering får negativ feedback från företagen i stadsdelen Södermalm. Klagomålen rör bemötande och långa handläggningstider.

Lokalbrist

På Söder är efterfrågan av lokaler hög. Flera företag skulle gärna utöka sin verksamhet om tillgången var bättre. När det gäller hotellverksamhet upplever ett par tillfrågade hotell ett specifikt riktat ett motstånd mot just deras verksamhet från hyresvärdarna.

Parkeringsituation

Många företag vittnar om en besvärlig parkeringssituation. De menar att svårigheten i att finna parkeringsplatser minskar konsumtionen och förbrukar värdefull arbetstid.

Företagsområde Hammarby Sjöstad

Hammarby Sjöstad är ett gammalt hamn-och industriområde vilket förvandlats till en modern stadsdel som en naturlig fortsättning på Södermalm. Under kommande år planeras och byggs moderna kontor för cirka 4 000 arbetande i västra Hammarby Sjöstad.

Positiv feedback

Kollektiv- och biltrafik

Hammarby Sjöstad når man genom båt, spårvagn och fungerade biltrafik vilket företagarna i området är nöjda med.

Fint område

Samtliga företagare i anser att Hammarby Sjöstad är ett mysigt och fint område med trevliga gångstråk och omgivning.

Restaurangutbud

Det finns bra möjligheter att äta gott med en bra variation i Hammarby Sjöstad, något som framlyfts som positivt för områdets attraktionsvärde.

Negativ feedback

Genomströmning

Som negativt med området nämns det inte har en god kundtillströmning. Den låga kundtillförseln tror företagare beror på att det inte finns en naturlig passage genom området. Flera företagare anser detta vara svårt att överleva på befintligt kundunderlag.

Hyresavgifter

Med tanke på den låga kundtillströmningen som nämns ovan är de höga hyresavgifterna ett problem för många näringsidkare i Hammarby Sjöstad. Flera vittnar om en låg lönsamhet och ser att kollegor i området går i konkurs. De anser att detta kan bero på just att hyrorna är högre än vad de kan inbringa.

Städning

Städningen i Hammarby Sjöstad får kritik. Främst sopningen av gator och trottoarer då många upplever området som smutsigt med grus, damm och fimpar.

Älvsjö

I stadsdelen Älvsjö har bolaget besökt ett företag, det redovisas i kommande branschrapporter.

Östermalm

I stadsdelen Östermalm har bolaget besökt 47 företag. De flesta av dessa är belägna i företagsområde 0.

Positiv feedback

Kompetens

Företagen på Östermalm är nöjda med kompetensutbudet i Stockholm. Flera företag nämner närheten till universiteten och den kompetens det medför som en starkt bidragande faktor för att verka i staden.

Kundtätthet

Som i många andra stadsdelar anser Östermalmsföretagen den viktigaste positiva faktorn med att vara etablerad i Stockholm vara närheten till kunder.

Digitala kommunikationer

Flera av företagen är nöjda med den goda åtkomsten av bredband och fiber i Stockholm.

Kollektivtrafik

Östermalmföretagen berömmar Stockholms kollektivtrafik. Vad gäller resor i centrala Stockholm menar många att tunnelbanan fungerar bättre än taxi.

Negativ feedback

”Wifi hotspots”

Det som Stockholm verkar sakna, framförallt enligt centralt belägna företag, är ”wifi hotspots”. Enligt flera företagare bör staden tillgodose publika och kostnadsfria nätverk, det skulle gynna företagsamheten.

Bostadsbrist

Företag skulle önska att bostadssituationen i Stockholm förbättrades i syfte att kunna ta in kompetens från utlandet. I dagsläget hindrar bostadsbristen många företag från att erbjuda utländska arbetskraft från jobb här.

Filmfond

I Frihamnen ligger Stockholms främsta medie- och filmkluster. För filmbranschen är det viktigt att staden skapar en filmfond. I dagsläget blir konkurrensen snedvriden vilket missgynnar filmarbetare i staden.

7. Noteringar per bransch

Informations- och Kommunikationsteknologi (ICT)

Företagsbesöken inom Informations- och kommunikationsteknologi har 2013 fokuserat på startup-företag främst inom områdena mobilt och internet. Enligt dem har de två mest uppskattade inslagen 2013 varit uppstartandet av Startup people of Sweden (SUP46) och forumet Tech meetup. SBRD har stöttat både uppstartandet av Tech Meetup och SUP46. Det senare, som har fått mycket starkt genomslag bland startupföretagen, är en mötesplats för branschen specifikt tillägnad startups inom internet och media. Tech meetup bidrar till techbranschen genom att fungera som samlingsplats för hela branschen i form av ett återkommande event var sjätte vecka på Hilton. Eventet organiseras av Tyler Crowley, en ansedd profil vad gäller att skapa forum för starka IT-nätverk i städer.

Följande resultat baseras på ett antal möten SBRD haft under årets gång. Företagsbesöken inom ICT har riktat sig till olika typer av företag men huvudsakligt fokus har lagts på den starka startup-scenen i Stockholm. Dess synpunkter redovisas nedan, värt att notera är att SBRD i dagsläget aktivt arbetar med flera av kommande förslag.

"ICT-företagen vill ha marknadsföring och varumärkesbyggande."

- Stockholm som vagga för världssuccéer är mycket starkt och positionerande. Det måste branschen och staden dra nytta av och kommunicera utåt.
- Kommunicera att det är mycket hög kvalitet på entreprenörerna i staden och att det är förhållandevis enkelt starta bolag i Stockholm jämfört med andra länder.
- Vid sidan av det globala perspektivet bör staden tänka nordiskt. Fokusera även på bolag och nyckelpersoner från övriga Norden i kommunikationen.
- Välj ut ett antal entreprenörer och låt dem turnera som ambassadörer för Stockholm.

"ICT-företagen vill ha nätverk och fysiska mötesplatser."

- Det är viktigt med regelbundna träffar mellan bransch och offentliga aktörer.
- Det skulle vara bra med fler inkubatorer, acceleratorer och andra former av fysiska mötesplatser. Ett exempel på detta som redan har skapats är SUP46. Skapa mer förutsättningar för entreprenörer att hjälpa entreprenörer.
- SIME är en bra mötesplats för entreprenörer.
- Staden bör verka för att få olika delar av Stockholms IT-bransch att mötas och samverka. Internet (city) och mer traditionell IT (Kista) är en unik kombination, tänk om samarbetet kunde förbättras. Storbritannien och London är enligt företagen ett bra exempel på ett land och en stad som insett vikten av internetbranschen.
- Det är viktigt att skapa en grogrund för nästa generation entreprenörer, stötta dem genom den första, känsliga tiden. Här kan staden ha en roll.

"ICT-branschen anser att staden bör lyfta fram livskvalitet mer"

- Titta på Silicon Valley. Livskvalitet är viktigt och här har Stockholm stora fördelar. Det finns fina miljöer och ett bra nattliv. Dessutom är Stockholm en jämställd stad, till skillnad från många andra storstäder, i det att staden erbjuder stödsystem, såsom ex förskola. Det anses attraktivt då det bidrar till att både män och kvinnor kan kombinera arbets- och familjeliv.
- Ett hinder är att det är svårt att hitta boende. Nystartade företag har inte råd att ordna boende för nyckelpersoner från utlandet. Det är också svårt för dessa att ta med sin familj, det kan till exempel vara problem att på kort varsel få in sina barn på skola.
- Stadens fokus borde ligga mer på faktorer viktiga för levnadsstandarden, såsom skolor, infrastruktur och bostäder.
- Bedrägeriet inom taxinäringen är inte bra. Den måste regleras hårdare.
- Staden har under 2013 verkat för att få direktflyg till San Francisco och har lyckats med det i form av operatören Norwegian. Norwegian har idag två avgångar per vecka till San Francisco och företagen ser gärna att det blir möjlighet till fler avgångar under 2014.

"ICT-företagen vill locka hit ännu bättre kompetens."

- Sedan en tid tillbaka betalar studenter utanför EU en avgift för att studera här. Den avgiften måste bort.
- Det finns en stor talangpool i Norden, utnyttja den! Och förmå de bästa bolagen i Norden att etablera sig här.
- De som redan bor här och är på KTH borde man kunna förmå att arbeta på start-ups.

"ICT-företagen vill ha en god ekonomisk miljö."

- I Storbritannien är det skattemässigt mer attraktivt att investera i start-ups. Även Israel arbetar på ett bra sätt med kapitalförsörjning till unga företag.
- Det behövs både statligt och privat kapital för att utveckla framtidsbranscher. Alla är överens om att skatter är ett problematiskt område.

"Fokusområden som staden bör jobba vidare med"

- Kompetensbristen inom IT-området. Staden borde stötta arbetet med att locka hit fler utländska IT-experter.
- Det finns en större vilja att samarbeta med projekt som inspirerar ungdomar att läsa teknikorienterade utbildningar, staden borde stötta dessa projekt i större utsträckning.
- Sektorn behöver tillgång till mer riskkapital och att fler bolag i staden kan erbjuda riskkapital. Riskavtalavdraget är ett steg i rätt riktning, men det finns mer att göra. Optionsbeskattningen kan även förbättras på området.
- Det finns en väl utbyggd stolthet för Stockholm som IT-stad, låt staden bygga vidare på den och stötta arenor som SUP46, etc.
- Smart city konceptet är i fokus för traditionella IT-företag och staden borde jobba vidare med detta koncept, såsom i Smart City Stockholm-projektet.

Bank och finans

Från företagsbesöken inom profilområdet bank och finans, och då framförallt riskkapitalbranschen, framgår att det osäkra läget till följd av skatteprocesserna rörande riskkapitalbranschens ersättningsform (s.k. carried interest) kvarstår. Enligt finansföretagen har detta en negativ inverkan på investeringar och kapitalimporten. Vidare har den politiska osäkerheten rörande privata aktörer i välfärden lett till sjunkande investeringar i aktier i välfärdsbolag (skola, vård och omsorg). Toppåret 2010 uppgick investeringar i aktier i välfärdsbolag till 7,5 mdr sek, antalet bolag uppgick till 16. År 2011 hade investeringarna i aktier sjunkit till 416 mkr och 9 bolag. År 2012 uppgick motsvarande investeringar till 301 mkr och 9 bolag.

Vad gäller investeringar i tidigare skeden s.k. riskkapital (eller riskvilligt kapital) finns enligt företagen fantastiska förutsättningar i Stockholm både vad gäller kvaliteten på entreprenörer och riskkapitalaktörer. Det finns sannolikt utrymme för ytterligare aktörer i Sverige och främst Stockholm. Satsningen på entreprenörshubben SUP46 och Sthlm Tech Meetup är mycket välkommet bland finansföretagen. Införande av personaloptioner och slopande av den s.k. entreprenörsskatten (inlåsningseffekten) skulle bidra till tillväxt och sysselsättning. Bristen på bostäder i Stockholm har sannolikt en hämmande effekt. Det investeraravdrag som har införts ger sannolikt mycket liten effekt då det riktar sig till privatpersoner. Affärsänglar investerar oftast via bolag.

Stockholms dynamik och innovationskraft återfinns även i finansbranschen där nya aktörer etablerar sig med disruptiva innovationer som kan komma att förändra finansbranschens framtid. Stockholm har definitivt potential att bli ett fintechcentrum ("financial technology"-centrum) av rang. Det som dock i flera möten med finansbolag i Stockholm kommer upp är dessvärre missnöjdheten med Finansinspektionen som påverkar Stockholms konkurrenskraft globalt. Bland annat kännetecknas Finansinspektionens brister av

- Avsaknad av kundtjänst där bolag ges möjlighet att rådfråga i likhet med den möjlighet till bindande förhandsbesked som finns på ex. Skatteverket
- Brist på adekvat kompetens

Cleantech

SBRD har under 2013 genomfört företagsbesök hos 50 utvalda miljöteknik- och miljötjänstföretag samt träffat tiotals företag vilka är aktiva i Klimatpakten och de 3 prioriterade företagsområden där det pågår miljödrivna stadsutvecklingsprojekt. Teamet har medverkat i specialiserade nätverk för miljöteknikföretag såsom Stockholm Cleantech, Sveriges Soltekniska förening m fl. I Högdalen har SBRD framgångsrikt drivit tre utvecklingsprojekt med fokus på

etablering av ett miljöteknikkuster och förnyelse av industriområdet. Projekten har samlat över 50 företag och en virtuell plattform har skapats www.cleantechhogdalen.se

Den internationella marknadsföringen av Stockholm som miljöteknikhubb samt matchmaking av Stockholmsetablerade miljöteknikföretag och internationella investerare har skett på olika arenor och geografiska områden. Exempel är ett flertal matchmakingaktiviteter tillsammans med aktörer som Cleantech Group Europe Inc. i Spanien, Cleantech Scandinavia och Stockholm Innovation & Growth i Tyskland, Frankrike, Finland och Kina. Antalet omsatta investerarkontakter uppgår till cirka 200 stycken under året.

Antalet internationella investeringar inom miljöteknik har under 2013 varit oförändrat lågt p.g.a osäkerhet inför ny teknik och rådande konjunktur på världsmarknaden. Investeringarna har blivit färre och går främst till företag i senare skede. Innovativa miljöteknikföretag i tidigt skede har däremot haft det svårare att hitta expansionskapital. Flera av de intervjuade företagen har svårt att förankra sin teknik på den inhemska kommersiella marknaden vilket har hindrat deras exportexpansion. Under året har SBRD påbörjat en sondering av den amerikanska marknaden och deras växande intresse för miljöteknik. Detta arbete kommer att intensifieras under 2014.

Förra årets osäkerheter kring nationella skatteregleringar för egenproducerad el och biobränslen kvarstår och utgör ett tydligt marknadshinder. Företagen har fortsatt svårt att sälja till eller samarbeta med miljödrivna utvecklingsprojekt som Norra Djurgårdsstaden, förnyelse av bostadsbeståndet i Järva m fl områden och följa förberedelser inför utbyggnad av Fortums och Stockholms Vattens anläggningar. Tekniktävlingar eller innovationsupphandling används inte och företagen är beroende av externt finansierade initiativ och projekt. Det positiva i sammanhanget är den goda samverkan mellan vattenindustrin och Sjöstadsverket inför Stockholm vattens planerade nyinvestering.

Företagen i Norra Djurgårdsstaden och Högdalen har fortsatt haft svårigheter att få gehör hos Trafikkontoret när det gäller viktiga problem i företagsområden.

Företagsgruppen i Norra Djurgårdsstaden har bildat en hållbarhetsgrupp och etablerad samarbete med NDS Innovation. I Hammarby Sjöstaden har flera företagsdrivna projekt påbörjats och fått offentligt och privat kapital. SBRD har medverkat och marknadsfört dessa mot investerare.

Tillfrågade företag önskar se att Stockholms stad fullföljer ambitionen om att driva innovationsupphandling, fortsätter att satsa på solteknik och teknikpiloter i kommunala projekt samt fortsätter att stödja klustersatsningar i de miljödrivna företagsområdena.

Life Sciences

Inom Life Sciences har SBRD under året fokuserat på Life Science Investment Hotlist, vilken utgörs av 35 av regionens mest investerbara företag. Företagen är valda utifrån ett antal investerarkriterier såsom:

- företagen söker aktivt investeringar
- innovationshöjd
- professionellt management

Efter en utvärdering anser samtliga 35 utvalda företag visar det sig att listan anses ha varit ett viktigt verktyg för att få investerarkontakter och synlighet. Företagen visar ett tydligt önskemål i att fortsätta med projektet att skapa Hotlists.

I övrigt är den gemensamma åsikten från Life Science företag att Stockholmsregionen är en mycket bra plattform att verka utifrån, framförallt med tanke på närheten till Karolinska Institutet, Kungliga Tekniska Högskolan och Stockholms Universitet.

Inom följande områden anser företagen det finnas utvecklingspotential i staden:

- Finansiering i tidiga faser
- Synliggörande inför den internationella marknaden
- Bostäder

Hagastaden

Företagen följer utvecklingen och ett par mycket viktiga aktörer har eventuellt tankar på att flytta dit.

Viktigt för företagen är att Hagastaden är ett område i världsklass och att staden arbetar för att aktörer väsentliga för branschen kommer dit så att det blir ett Life Science City District i världsklass.

Hospitality

Företagsbesöken inom profilbranschområdet hotell har skett hos hotell i alla prissegment. Generellt sett går det bra för hotellen i Stockholm. Många bygger ut och bygger om för att kunna ta emot fler gäster och stå sig i konkurrensen. En del av hotellen påpekar att det är viktigt att Stockholms stad och Stockholm Visitors Board fortsätter att jobba med att attrahera stora internationella konferenser då det är viktigt för att hålla hotellbeläggningen på en hög nivå, detta gäller särskilt under vissa månader under året. Många av hotellen har full beläggning på sommaren men mindre under vinterhalvåret.

Generellt förefaller det vara lätt för hotell att anställa personal, de får många spontanansökningar. Ett hotell uttryckte dock svårigheter med att anställa en kock och ett annat med att anställa nattpersonal.

Företagsklimatet inom branschen är bra. Ett budgethotell SBRD träffade hade redan köpt ytterligare en lokal för att kunna expandera. SBRD träffade två hotell som har sina lokaler i bostadsrättsföreningar. Att få bygglov och olika tillstånd i byggprocessen var svårt. Det tog också lång tid att hitta lokalerna. Fastighetsägarna har varit tveksamma till att ha hotell i sin fastighet.

Hotellen i city har framförallt en positiv uppfattning om den fysiska närmiljön. Den är ren och säker. På vintern kan det dock bli snökaos och de hotellen får själva lösa hanteringen av snön. En annan fråga som kommit upp i kontakten med hotell är taxibolag. Det förekommer att kunder lurats av taxibolag. Bättre skyltning i staden efterfrågas av många av hotellens gäster.

Retail

Företagsbesök inom profilbranschområdet retail har främst genomförts i city samt i Blackeberg. I city är det svårt att få tag på nya lokaler och hyresnivåerna är alltför höga. Flera butiks innehavare längs med Drottninggatan uttryckte oro över tiggare på gatan. Snöröjning är problem vissa dagar på vintern. Ofta får man lösa hanteringen av den själv eller så gör fastighetsägaren det. Annars är den fysiska närmiljön bra, ren och trygg. Kommunikationer fungerar bra och kunderunderlaget är högt. Vad gäller kompetensbehov berättade flera av butikerna att de får många spontanansökningar av personer som vill arbeta i butiken, men att det ändå kan vara svårt att hitta lojal och kompetent personal.

Kulturella och Kreativa näringar

I branschen Kulturella och Kreativa Näringar (KKN) har SBRD fortsatt sitt arbete tillsammans med aktörerna vid Telefonplan när det gäller att förstärka och utveckla det kreativa kluster som till viss del redan finns vid Telefonplan. Tillsammans med Kulturförvaltningen och SLL Kulturförvaltning pågår en kartläggning av befintliga KKN-företag och deras behov för att få en mer komplett bild av vad som behöver tillföras i området. Detta fortsätter under 2014.

Inom området KKN deltar SBRD även i SLL:s sambandsgrupp och Länsstyrelsens Näringslivsgrupp för att skapa förutsättningar för fortsatta satsningar på kreativa näringar samt identifiera insatsområden.

Samarbetet med Filmregion Stockholm- Mälardalen för att få fler filminspelningar till Stockholmsregionen samt främja inspelningssjanserna för de produktionsbolag som finns här, har fortsatt under 2013. Vid möten med såväl produktionsbolag som skådespelare och

regissörer framgår med all önskvärd tydlighet, behovet av bättre finansiering i Stockholmsregionen för att kunna behålla produktioner, arbetstillfällen och kompetens här. Idag tvingas bolagen att flytta sina produktioner till andra regioner med stora filmfonder för att få sin toppfinansiering vilket leder till förlorade skatteintäkter, arbetstillfällen och kompetens i Stockholm. Ett relativt modest tillskott av medel skulle resultera i att de flesta produktioner skulle kunna stanna här och ge Stockholm avsevärt positiva effekter såväl samhällsekonomiskt, skatteintäktsmässigt som marknadsföringsmässigt. Det finns bara positiva effekter av en större satsning på film.

I Frihamnen har stadens film- och mediekuster växt fram och det är viktigt att säkerställa expansionsmöjligheterna för film- och medieföretagen i området i samband med byggnationen av Norra Djurgårdsstaden så att de kan växa utan att behöva flytta ut.

Arbetet med att lyfta fram svenskt mode och design fortsätter genom samverkan med organisationer som Association of Swedish Fashion Brands (ASFB) som är modeföretagens intresseorganisation samt med Moderådet som ägs av ett flertal av branschens intresseorganisationer. Här görs med Handelns utredningsinstitut (HUI) en utvärdering av Mercedes Benz Fashion Weeks effekter för Stockholm. Stockholm håller på att med hjälp av Mercedes Benz Fashion Week, återta sin plats på modekartan men skulle behöva mer uppbackning från staden. En årlig couturevisning i Stadshuset under januariveckan skulle förslagsvis bidra till att öka uppmärksamheten kring Stockholm som modestad.

Även modebranschen har stort behov av kapital, främst under produktionsfasen av nya kollektioner då många hamnar på tillfälligt obestånd under den fasen med stora utestående summor. Här pågår en förstudie med stöd från Tillväxtverket, för att undersöka möjligheterna att upprätta en produktionsfond som skulle kunna överbygga produktionsfaserna. Kompetens inom internationalisering är ytterligare ett stort behov i modebranschen.

Inom musikområdet har teamet samarbetat med Polar Music Awards och ABBA The Museum med Swedish Music Hall of Fame för att marknadsföra Stockholm som musikstad och attrahera fler talanger hit. Även musikföretagen har stort behov av internationalisering och kompetens inom området.

Stort fokus internationellt ligger på att korsbefrukta olika kreativa näringar såsom t.ex. mode-musik-mat, film-musik-mat, film-dataspel-musik mm.

8. Hur tas synpunkterna omhand?

De synpunkter som framkommer vid företagsbesöken berör främst stadens styre, förvaltningar och bolag inom Stockholms stad, men även andra organisationer. Frågor av konkret karaktär, som exempelvis avsaknad av trafikskyltar och blockering av parkeringsplatser, kommuniceras direkt med berörd förvaltning för att snarast kunna åtgärdas. Mer övergripande synpunkter sammanställs och kommuniceras, efter att tillräckligt många företagsbesök har gjorts, till berörd motpart.

Ambitionen är också att detta underlag ska ligga till grund för stadens fortsatta arbete med att utveckla företagsområdena, bland annat med utgångspunkt från ärendet om Riktlinjer för Stockholms företagsområden, som antogs av kommunfullmäktige under 2007 samt i det samarbete som finns i projektet för Företagsområden i Världsklass 2013.

Företagsbesöken i utvalda branscher ingår i det investeringsfrämjande arbete som SBRD bedriver för att utveckla Stockholm som en företagsdestination.

Målet är att Stockholm ska bli den ledande hållbara tillväxtregionen i Europa. Under 2013 har besök gjorts bland annat med syftet att hjälpa och informera företagsinvestorer om affärsmöjligheter i Stockholmsregionen samt att inhämta kunskaper om de utvalda branscherna för att vidare kunna bidra till att stärka dessa.

Bilaga 1

Projektbeskrivning *Företagsområden i världsklass*

Stockholm växer med 50 nya kommuninvånare varje dag och kommer redan 2025 att vara en miljonstad. Fram till år 2030 ska staden verka för att 140 000 nya bostäder byggs. För att inte riskera att behovet av nya bostäder tillgodoses på bekostnad av ett väl fungerande och växande näringsliv har SBRD tillsammans med berörda förvaltningar inlett projektet Företagsområden i världsklass.

Projektet drivs av SBRD som en del i förverkligandet av Stockholms stads vision; Vision 2030 Stockholm – en stad i världsklass. Det ska leda till en vision för företagsområden som möjliggör tillväxt, en funktionsblandad stad, säkrad varuförsörjning och fler arbetsplatser. Resultatet av projektet, Vision för företagsområden i världsklass, är en konkretisering av Översiktsplan 2010 – Promenadstaden och kommer att ha motsvarande status som Arkitektur Stockholm och Den Gröna Promenadstaden, på samma sätt som Framkomlighetsstrategin.

Som ett första steg i projektet har Företagsområden i världsklass – Nulägesrapport, tagits fram. Det är en inventering av stadens utpekade företagsområden och kommer att ligga till grund för det fortsatta arbetet med att ta fram en Vision för företagsområden i världsklass. Nästa steg är att utreda de fyra fördjupningsområden som styrgruppen identifierat:

1. Vilka slags företag behöver finnas i en stad, var, hur centralt och av vilka skäl?
2. Utveckling av stadens företagsområden – metod, förutsättningar, behov av verktyg/styrmedel för utveckling, omvandling eller bibehållen status, vilka fastigheter och byggnader är det strategiskt viktigt för staden att äga.
3. Företagsområde 0 (80 % av stadens alla företag och arbetsställen ligger inte i ett företagsområde). Fördjupning och analys av området.
4. Omvärlden i ett regionalt perspektiv. Hur samverkar vi och utvecklar tillväxtregionen tillsammans med våra grannar, kranskommunerna för att vara effektiva och hållbara?

Under våren kommer en serie workshops hållas i syfte att få en bred input från näringslivet och stadens tjänstepersoner. Sedan ska materialet ställas samman och skrivas fram som en Vision för företagsområden i världsklass och antas av kommunfullmäktige sista kvartalet 2014.